

УДК 903'13 (477-89 Под.) "634.7/636"

Клочко В.І.

ТРИПІЛЬСЬКА КАМ'ЯНА СОКИРА-МОЛОТ З ДУНАЄВЕЦЬКОГО РАЙОНУ ХМЕЛЬНИЧЧИНИ

На прикладі кам'яної сокири-молота з трипільського поселення у Дунаєвецькому районі Хмельницької області порушується питання про час та шляхи появи на тернах України технологій обробки твердих порід каменю, а також про генетичний зв'язок трипільля з культурами шнурової кераміки.

Ключові слова: Поділля, трипільська культура, культура шнурової кераміки, кам'яні сокири-молоти.

The example of a stone ax-hammer from a Trypillya settlement in the Dunaevtsi district of the Khmelnytsky region raises questions about the timing and ways of the emergence of technologies for the treatment of crystalline rock in Ukraine. About the genetic relationship of Tripillya with corded pottery cultures.

Keywords: Podillia, Trypillya culture, corded pottery culture, stone ax-hammers.

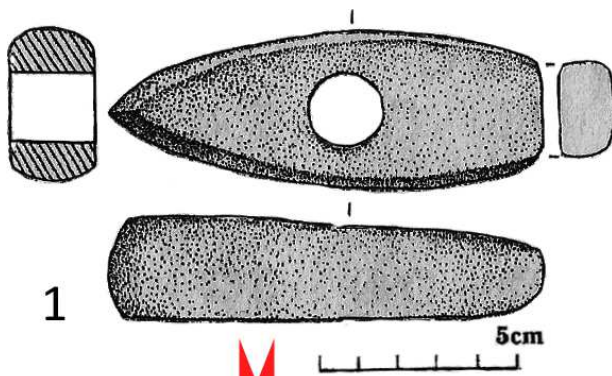
Кам'яні сокири-молоти трипільської культури досі ще не були об'єктом спеціального дослідження. Тож знахідка нового типу таких сокир має особливе значення.

Переважає більшість відомих мені таких сокир, від раннього Трипільля (Бернашівки Кербунського скарбу) аж до самого пізнього Трипільля (Усатово, Траянів, Софіївська група) виготовлені з відносно м'яких осадових порід каменю [1, р. 190-199; 2, р. 21-27, 40-59; 3, с. 15-17, 33-42]. Вважається, що сокири-молоти, виготовлені з твердих кристалічних порід каменю, характерні для доби ранньої бронзи, для культур шнурової кераміки та культур ямних і катакомбних. А технології обробки твердих порід каменю вперше були розроблені на Близькому Сході. Питання про час і шляхи розповсюдження таких технологій на Україні залишається відкритим, зокрема виділяємо роль та місце Трипільля у цьому процесі.

У 2018 році місцевий житель Михайло Григорович Шемчук знайшов кам'яну сокиру-молот незвичної форми на поселенні трипільської культури (вірогідно, періоду ВІІ – СІ) у Дунаєвецькому районі Хмельницької області (координати 48°47'42" N, 27°38'51" E).

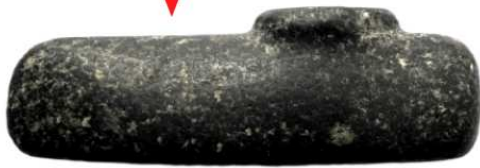
Сокира-молот виготовлена з темно-сірого кристалічного гранітоїду з білими кварцовими вкрапленнями. Довжина виробу 16,5 см. Отвір конічний, діаметри 2,8 та 2,2 см., стінки його гладкі – свердлення трубчатим кістяним свердлом з абразивом. (Рис. 1, 2) Лицева сторона сокири сплюснена, загальний обрис подібний до сокир типу Кербуна раннього Трипільля (Рис. 1,1), а зворотна сторона заокруглена та звужена, подібна до лодьєподібних сокир-молотів культури шнурової кераміки та ямно-катакомбних сокир типу Аккермень (Рис. 1,3) [2, р. 21-27, 124; 3, с. 15-17, 82; 4].

Таким чином, маємо приклад еволюції форм знарядь та технологій їхнього виготовлення від трипільської культури до культур шнурової кераміки на Поділлі, додаткові докази про генетичний зв'язок Трипільля з культурами шнурової кераміки.

1

5cm

0 1 2 3cm

2

0 1 2 3cm

3

Рис. 1. Еволюція кам'яних сокир-молотів IV – III тис. до н.е. на Поділлі: від раннього Трипілля (1. Кербунський скарб, за В.А. Дергачовим), до середнього Трипілля (2. Дунаєвецький район), та до культури шнурової кераміки (3. Вінниця).

Джерела і література

1. Дергачев В.А. Кэрбунский клад. – Кишинэу: Из-во АНМ, 1998.

2. Клочко В.І. Озброєння та військова справа давнього населення України. – К.: АртЕк, 2006.

3. Klochko V.I. Weaponry of Societies of the Northern Pontic Culture Circle: 5000-700 BC // Baltic-Pontic Studies. – Vol. 10. – Poznań, 2001.

4. Petrougne V.F. Petrographical-litological characteristics of stone materials from Late Tripolye Cemeteries of the Sofievka type // Baltic-Pontic Studies. – Vol. 3: Cemeteries of the Sofievka type: 2950-2750 BC. – Poznań, 1995. – P. 190-199.